

Paniumu - Nọmbà Mèrìnlá-dín-lógún

Àwọn Nílá: Antiochus, Constantine, àti Ààrẹ̀ Ìkẹyìn

Jeff Pippenger

2026-03-01

Kókó sí pínpin dídára àwọn esè mēwàá sí mērìndínlógún ti Dánièlì orí kọkànlá ni a rí nínú àwọn ilò àsoṭelẹ̀ ipilẹ̀ tí a lò ní ọdún mēlòó kan séyìn, ní 1996, nígbà tí a tẹ̀ iwé iròyìn The Time of the End jáde. Ogbòn ọdún léyìn nàà, Olúwa ti sí i hàn pé a ní láti fi ọ̀rọ̀ àsoṭelẹ̀ míràn múlẹ̀ ní ọ̀nà tí a fi múlẹ̀ ọ̀rọ̀ àwọn Millerite ní 1831. Nínú itàn omega ti ogbòn ọdún wònyí, ọ̀rọ̀ tí a ní láti fi múlẹ̀ ní a sàfihàn gégé bí àtúnṣe ọ̀rọ̀ Islam kan tó sáájú, gégé bí Josiah Litch ṣe dúró fún un, àti pèlú gégé bí ọ̀rọ̀ ẹnu-ọ̀nà tí a ti pa kan tí a tún ṣe àtúnṣe rẹ̀, gégé bí Samuel Snow ṣe dúró fún un, èyí tí í ṣe ààmì ọ̀wẹ àwọn wúndiá mēwàá. A ó kẹde ọ̀rọ̀ kan nípa Islam, tí a bá fi ikilọ̀ nípa ipipade ẹnu-ọ̀nà idánwò tí n tèsíwájú kún un bí Kristi ṣe n parí iṣẹ̀ idájọ̀ Rẹ̀. Ọ̀rọ̀ nàà jẹ̀ ẹyà méjì, ó ní ilà inú àti ilà ọ̀de, èyí tí, ní ipadà rẹ̀, n sojú igbésẹ̀ méjì àkókó nínú ilà nà idánwò igbésẹ̀ méta tí ó máa n ṣelẹ̀ ní gbogbo igbà tí a bá tú àsoṭelẹ̀ kan sílẹ̀, gégé bí ifihàn Jesu Kristi ní ojú December 31, 2023.

Ìwé iròyìn Àkókò Ìkẹyìn ní àkójọ̀ àkótán ipilẹ̀ nípa ojú ọ̀lẹ̀ Amẹ́ríkà gégé bí a ti sàfihàn rẹ̀ nínú esè mēfà ìkẹyìn Dánièlì mọkànlá, àwọn esè tí a tú idipò wọn sílẹ̀ ní àkókò ìkẹyìn ní ọdún 1989. Ìwé iròyìn nàà ti wà nínú àkọ̀sílẹ̀ gbangba fún ogbòn ọdún, kò sì sí ẹni tí ó rí i pé ọ̀kan nínú àwọn kókó pàtàkì iwé iròyìn nàà ni jà ẹ̀sin láàárín kómúnìsìmù àti àwọn ijo tí ó wà lábẹ̀ idari Kátólíikì, ní pàtàkì ní ilẹ̀ Ukraine. Ogun ẹ̀sin nàà láti àkókò ọdún 1989 sàlàyé àyíkà iṣubú ẹ̀sin Putin gégé bí a ti sojú rẹ̀ nínú Ptolemy àti Ussiah nínú iṣòṭẹ̀ tí àwọn méjèjì fi hàn ní tẹ̀npilì ní Jerusalemu. Tẹ̀npilì tí ó wà ní Jerusalemu ni tẹ̀npilì Ussiah, kì í ṣe tẹ̀npilì Ptolemy. Putin àti Zelenskyy méjèjì n so tẹ̀npilì kan nàà di aláìmọ̀ ní ọ̀nà méjì tí ó yàtò; ọ̀kan gégé bí ará Ejibiti, àti ọ̀kan gégé bí Júù kan.

Ìjo tí n jàkadì lòdì sí ọ̀ba guúsù ní ọdún 1989 ni Ìjo Kátólíikì. Kí ló sì dé tí kì í ṣe bẹ̀? Aìgbàgbọ̀ Ọ̀lọrun ti Faranse fi ogbé apanirun nàà lù ọ̀ba àrìwá ní ọdún 1798, nítorí nàà, kì ni yòdè dé tí ipápà kò fi gbẹ̀san sí inúnibini gígùn tí aìgbàgbọ̀ Ọ̀lọrun ti ṣe sí Ìjo Kátólíikì, pàápàá jùlọ̀ ní Ukraine? Ohun tí ó ṣe pàtàkì jù lọ̀ ni pé ẹ̀rì kedere yìi nípa Ukraine wá láti inú itẹ̀jádẹ̀ kan ní ọdún 1996, tí ó n tọ̀ka sí àwọn akòwé-itàn aláìṣe-ẹ̀sin nípa itàn ọdún 1989. Ní bá yí tí Olúwa n tú èdìdì itàn ikòkò esè ogójì sílẹ̀, Ó ti tọ̀ka sí ijàkadì láàárín àwọn ijo orthodox méjì láti pèsè àyíkà àsoṭelẹ̀ àti ti itàn fún ogun Raphia àti ohun tí ó tẹ̀lé e, ó sì ti fi àwọn imọ̀ye tí ó yẹ̀ sí i sínú iwé iròyìn The Time of the End tí a tẹ̀ jáde ní ogbòn ọdún séyìn.

Ìparun Napoleon bá iparun tí n tèsíwájú ti Lenin, Stalin àti ètò Soviet Union mu. Nígbà tí ijọ̀ba guúsù ti àsoṭelẹ̀ gbé olú-ilú rẹ̀ lọ̀ sí Russia, àwọn iyíkà nílá méjì wáyé ní ọdún 1917. Àkókó ni ohun tí a n pè ní Ìyíkà Russia nígbà tí a ta Czar nù, léyìn nàà ní ọdún kan nàà Ìyíkà Bolshevik tẹ̀ lé e, èyí tí ó yorí sí ogun abẹ̀lé láti ọdún 1917 títí dé 1922. Ní ọdún 1922 ni a dá Soviet Union sílẹ̀.

Ìbèrẹ̀ Rọ̀sìá gégé bí ọ̀ba guúsù nípa ẹ̀mí sàfihàn iyípadà-ijọ̀ba alátẹ̀gùn méjì tí ó yorí sí ogun abẹ̀lé, léyìn nàà sí idásílẹ̀ àjòṣepò àwọn orílẹ̀-èdè. Ìwópalẹ̀ Soviet Union nàà pèlú jẹ̀ ti igbésẹ̀ méjì, tí ó bẹ̀rẹ̀ pèlú iwó lulẹ̀ ọ̀giri Berlin ní ojú kẹ̀sàn-án oṣù kọkànlá, ọdún 1989, èyí tí ó sì yorí sí itúkà

Soviet Union ní ojú kòkànlélògbòn oṣù kejilá, ọdún 1991. Gégé bí alákóso Rọ́ṣià tí ó gbèyìn, ọ̀ba guúsù, Vladimir Putin, ni a fi ẹ̀ ẹ̀pẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nípasẹ̀ alákóso Rọ́ṣià àkókó—Vladimir Lenin.

Vladimir túmò sí “adarí ñlá” àti Putin túmò sí “ònà.” Lenin túmò sí “odò ñlá,” sùgbón Vladimir Lenin yan orúkọ Lenin láti fi bo orúkọ gidi rẹ̀, èyí tí ó jẹ́ Vladimir Ilyich Ulyanov. Ilyich túmò sí “omọ́ Élija,” àti Ulyanov túmò sí “omọ́ Élija ọ̀dọ́.”

Olórí Rọ́ṣià ñlá náà lórí ònà náà, nínú itàn tí a fi ogun Raphia ní ọdún 217 sáájú Sànmáni Kristi sojú, ni a fi àkàwé hàn nínú olórí àkókó Rọ́ṣià, ẹ̀ni tí gégé bí Vladimir Lenin jẹ́ olórí ñlá ti odò alágbára náà, sùgbón tí ó fi orúkọ rẹ̀ pamọ́. Orúkọ jẹ́ àmì iwà; àti pé kí Vladimir fi orúkọ rẹ̀ méjèjì pamọ́ ń sojú fún iwà kan tí ó yan odò ñlá kan ti èrò iṣelú, ju iwà tí a fi Elijah sojú lọ, èyí tí itumọ́ rẹ̀ jẹ́ “Ọlórùn ni Jéhófà.” Gbòngbò àìgbàgbò nínú Ọlórùn ni ikòsilẹ̀ Ọlórùn, àti àìgbàgbò nínú Ọlórùn jẹ́ àbùdá pàtàkì kan ti ọ̀ba guúsù. Orúkọ ikeji àti iketa tí a fún Lenin ń tẹ̀numọ́ Elijah àti omọ́ rẹ̀, àti ọ̀pin Rọ́ṣià gégé bí ọ̀ba guúsù ni a fi Ptolemy IV sojú, ẹ̀ni tí ó sẹ̀gun ní ogun Raphia, sùgbón nígbà tí Antiochus padà wá ní ọdún 200 sáájú Sànmáni Kristi ní ogun Panium, omọ́ Ptolemy tí ó jẹ́ omọ́ ọdún márùn-ún ni ó wà lórí itẹ̀ nígbà náà. Orúkọ àkókó méji Lenin ń tọ̀ka sí Elijah àti omọ́ rẹ̀, wọn sì bá Ptolemy àti omọ́ rẹ̀ mu. Elijah àti iránsẹ̀ rẹ̀ sí àwọn omọ́ rẹ̀ ń ṣelẹ̀ ní ojú ikeyin, diẹ̀ sáájú “ojó ñlá àti èrù ti Oluwa;” ibẹ̀ ni a sì tún ti rí àwọn ogun Raphia àti Panium wà.

Kíyèsì i, èmi yòò rán wòlìi Élija sí yín kí ojú ñlá àti èrù ti Oluwa tó dé: yòò sì yí ọ̀kàn àwọn baba padà sí ọ̀dọ́ àwọn omọ́ wọn, àti ọ̀kàn àwọn omọ́ padà sí ọ̀dọ́ àwọn baba wọn; kí èmi má bàa dé, kí n sì fi ègún lu ayé. Malaki 4:5, 6.

Èrí Ussiah àti Ptolemy bá ara wọn mu ní eṣẹ̀ kòkànlá nínú Danieli kòkànlá, Ussiah sì wà láàyè fún ọdún mọ̀kànlá lẹ̀yìn iṣòtẹ̀ àti ètẹ̀ rẹ̀; nígbà tí Ptolemy jọ̀ba lápapọ̀ fún ọdún mètálá-dín-lógún, èyí tí í ẹ̀ ẹ̀ iye ọdún kan náà tí ó wà lááárín àwọn ogun tí eṣẹ̀ kòkànlá àti eṣẹ̀ keṣẹ̀dógún. Àsọtélẹ̀ ọdún 250 tí ó bèrẹ̀ ní 457 BC, parí ní 207 BC ní áárín àwọn ogun méjèjì náà; ọdún mẹ̀wáá lẹ̀yìn Raphia àti ọdún méje sáájú Panium. Ijọ̀ba Ptolemy IV bèrẹ̀ ní 221 BC, ó sì kú ní 204 BC, nítorí náà ọdún mètálá-dín-lógún ti Ptolemy kì í ẹ̀ ilà kan náà pèlú ọdún mètálá-dín-lógún láti Raphia dé Panium. Bẹ̀ẹ̀ ni wọn kì í ẹ̀ ọdún mètálá-dín-lógún kan náà tí iparí àsọtélẹ̀ ọdún 250 ń sojú, èyí tí ó bèrẹ̀ pèlú Nero ní 64 tí ó sì parí ní 313. Láti 313 dé ọ̀fin Àikú àkókó ní 321 jẹ́ ọdún méjọ̀, àti ní ọdún mèsàn-án lẹ̀yìn náà ní 330 Constantine pín ijọ̀ba náà sí ilà-oòrùn àti iwọ̀-oòrùn.

Ní ojú iwájú tí ó sún mó gan-an, Putin àti Rọ́ṣià yòò sẹ̀gun Ukraine, àti àtẹ̀gùn Ptolemy àti Ussiah yòò bèrẹ̀ sí í tún ara wọn ẹ̀ nínú itàn tí eṣẹ̀ kejilá ń sojú. Àwọn elẹ̀rìí méjì ti Bíbélì fi ipènijà ikeyin fún Putin sí ipò ipènijà ijo àti ijọ̀ba. Iṣòtẹ̀ wọn farahàn ní tẹ̀npilì ní Jerusalemu, nípa bẹ̀ ń fi tẹ̀npilì àti èsìn Ussiah hàn gégé bí ibi itọ̀kasí wòlìi.

Zelenskyy, tí itumọ́ rẹ̀ jẹ́ “àwọ̀ ewé,” ni omọ̀langidi àwọn aláṣẹ̀ iṣàkóso-àyé àgbáyé ti Iṣòkan Yúróopù àti ti Àjọ̀ Àwọn Orílẹ̀-Èdè, tí ètò iṣàkóso-àyé àgbáyé wọn jẹ́ aṣojú rẹ̀ ní ònà tó yẹ̀ pèlú ẹ̀gbé ọ̀ṣelú àwọ̀ ewé tí ń jòsin iyá-ayé. Ó yẹ̀ pé Zelenskyy jẹ́ ọ̀ṣèrè, nítorí ó hàn gbangba pé aṣojú agbára àwọn agbára miiran ni, àti pé itumọ́ orúkọ rẹ̀ gégé bí “àwọ̀ ewé” ń dá imọ̀-iṣe ọ̀ṣelú tí ń dari iṣisẹ̀ rẹ̀ lórí pàtàkó èrọ̀ ẹ̀ṣẹ̀ ti itàn èniyàn mọ̀. Iparí eré ẹ̀ṣẹ̀ wà ní títí-kù fún Zelenskyy.

Nínú itàn ikeyìn yìí, ìṣòtẹ̀ Úsáyà àti Tòlẹ́mí yòò tún jẹ̀ àfihàn ní ìṣe lẹ̀kẹ̀kan sí i, sùgbọ̀n Tòlẹ́mí (Putin) kú ní ọ̀dún mẹ́rin kí ogun Páníùmù tò bẹ̀rẹ̀, a sì sojú alákoóso ikeyìn ọ̀ba gúúsù gẹ́gẹ́ bí ọ̀mọ̀ kékeré olódún márùn-ún kan tí ọ̀wọ̀ àtòpọ̀ àwọn olúdarí alábojúto ibàjẹ̀ àti aláìní agbára n̄ dari.

Ptolemy V jẹ̀ ọ̀mọ̀ ọ̀dún márùn-ún sí mẹ́fà pére nígbà tí ó gòkè sí orí itẹ̀ ní ọ̀dún 204 Ş.K. (lẹ́yìn ikú àdìitú ti baba rẹ̀), àti pé ijoba Ptolemaic di aláìlera pátápátá nítorí ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ìṣàkóso asojú aláimoye tàbí oníbàjẹ̀ ní àkókò ijoba rẹ̀. Ìṣàkóso asojú àkókò bẹ̀rẹ̀ láti ọ̀dún 204–202 Ş.K., lẹ́yìn tí a fi ikú Ptolemy IV pamó àti tí wọn pa iyá rẹ̀ Arsinoe III. Àwọn ayanfẹ̀ ilé-ẹ́jọ̀ ọ̀ba, Sosibius, ọ̀jìṣẹ̀ ijoba tí ó ti pé lábẹ̀ Ptolemy IV, àti Agathocles arákùnrin Agathoclea àlẹ̀ Ptolemy IV, kéde ara wọn gẹ́gẹ́ bí asojú alákoóso. Wọn se tàbí gbé iwé ogún kan kalẹ̀ tí ó fi wọn jẹ̀ alabojuto, wọn fi ọ̀ba kékeré nàà sí abẹ̀ itoju Agathoclea àti idílẹ̀ rẹ̀, wọn sì yọ̀ àwọn ẹ̀ni tí wọn lè di olùjàkadì kúrò. Sosibius ló bójú tò púpọ̀ nínú ìṣàkóso àkókò nàà.

Ìyípadà kan ṣẹ̀lẹ̀ ní agbègbè ọ̀dún 202 Sàájú Kristi, nígbà tí Agathocles di alábojúto aláṣe jùlọ̀, sùgbọ̀n a kóriira rẹ̀ gidigidi nítorí iwà ibàjẹ̀ àti àìṣètò ìṣàkóso rẹ̀. Ìṣòtẹ̀ tí àwọn ẹ̀niyàn gbé dide ní Alexandria yorí sí pípa rẹ̀ lónà ikà gidigidi lábẹ̀ ọ̀wọ̀ ogunlógò, pẹ̀lú ọ̀ba-ọ̀mọ̀kùnrin nàà tí ó fowó sí i lórúkọ̀ lásán. Àwọn alábojúto aláṣe tò tẹ̀ lé e ni Tlepolemus, gómìnà Pelusium, lẹ́yìn nàà sì ni Aristomenes. Nígbà ogun Panium ní ọ̀dún 200 Sàájú Kristi, ijoba nàà wà lábẹ̀ àtòjọ̀ yíyípadà yìí ti àwọn alábojúto aláṣe àti àwọn olùmòràn ààfin.

Ní ogun Panium, àwọn ọ̀mọ̀-ogun Ptolemaic ni olórí wọn ní pápá ogun jẹ̀ jénàrà Scopas ti Aetolia, olórí ọ̀mọ̀-ogun aláyá tí a yàn lábẹ̀ ìṣàkóso alábojúto, kì í se Ptolemy V fúnra rẹ̀. Ọ̀ba ọ̀dọ̀ nàà kò ní ìṣàkóso gidi kankan—àwọn ipinnu, ogbón ogun, àti àìlera gbogbo ijoba nàà wá láti inú àìlera àwọn alábojúto, àwọn ìṣòtẹ̀ inú ilé (gẹ́gẹ́ bí àwọn iditẹ̀ àwọn ará Ejibiti ibílẹ̀), àti ọ̀ràn imúnílẹ́yìn ilé-ẹ́jọ̀ ọ̀ba. Àidúròṣinṣin yìí jẹ̀ kí Antiochus III the Great ṣẹ̀gun Scopas ní Panium ní ọ̀nà pípéye, tí ó sì gba Coele-Syria, pẹ̀lú Judea, kúrò lówó àkóso Ptolemaic tí tí lác.

Àwọn akòwé-itàn n̄ jíròrò lóri bí ó se ṣeé se pé ikú Ptolemy IV jẹ̀ nípasẹ̀ mímu òògùn olóro, èyí tí ó tún jẹ̀ apá kan nínú àròjinlẹ̀ itàn nípa Vladimir Lenin, Joseph Stalin, pẹ̀lú ayaba gúúsù, Cleopatra. Putin ṣẹ̀gun nínú Ogun Ukraine, sùgbọ̀n nígbà nàà ni iparun rẹ̀ bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú ifẹ̀ rẹ̀ láti mú ibáṣepọ̀ ìṣàkóso tí Soviet Union ní telẹ̀ pẹ̀lú ijo Ukraine ṣiṣẹ̀ padà, èyí tí, nígbà tí a yọ̀ ó kúrò ní ọ̀dún 1989, jẹ̀ àmì ìṣẹ̀gun ọ̀ba àríwá lóri ọ̀ba gúúsù.

Orílẹ̀-èdè Ukraine ni ikókó ipilẹ̀ Ìṣòṣì Ọ̀tídọ̀sì ti Ìlẹ̀-Ọ̀rùn àwọn Slav. Ìrìbọ̀mi Vladimir Nlá wáyé ní ọ̀dún 988 ní Kyiv. Lẹ́yìn nàà, Moscow so pé ọ̀n ni “Ròòmù Kẹ̀ta” lẹ́yìn tí Constantinople ṣubú, ní fifi ara rẹ̀ kalẹ̀ gẹ́gẹ́ bí ajogún tòótó àti olùṣọ̀ ẹ̀mí tò bófin mu fún gbogbo ilẹ̀ Rọ̀ṣià, pẹ̀lú Ukraine gẹ́gẹ́ bí “agbègbè ijo tò bófin mu” tirẹ̀.

Pátriákìti Moscow ti máa n̄ wo Ukraine gẹ́gẹ́ bí ohun tí kò ṣeé yà nípa ẹ̀mí kúrò lódò Russia pẹ̀lú gbolóhùn àkíyèsí pé, “Èniyàn kan, igbàgbọ̀ kan,” èyí tí ó jẹ̀ ọ̀rọ̀ tí Putin fúnra rẹ̀ ti lò léraléra. Ukraine, pàápàá jùlọ̀ láti ọ̀dún 2014/2022, ti n̄ túbọ̀ wo àbójúto Moscow gẹ́gẹ́ bí ìṣàkóso amúnisìn àti ijeba-ọ̀ba alágbára, dípò iyá ẹ̀mí tòótó. Títí di Oṣù Keji ọ̀dún 2026, àwọn àtòjọ̀ Ijo Ortodoki méjì wà tí n̄ bá ara wọn díje. Ọ̀kan ni Ijo Ortodoki ti Ukraine, èyí tí láti ọ̀dún 2019 ti jẹ̀ olómìnira lábẹ̀ Pátriáki Agbáyé Bartholomew ti Constantinople. Ní Kyiv, a ka Ijo Ortodoki ti Ukraine sí ijo orílẹ̀-èdè tòótó.

E jẹ kí akàwé kíyè sára: Sòṣì Ọ́tódòṣì ti Ukraine yàtò sí Sòṣì Ọ́tódòṣì ti Ukrainian. Sòṣì Ọ́tódòṣì ti Ukrainian ní isopò pèlú Sòṣì Ọ́tódòṣì ti Ròṣià, àti nítorí èyí ni Zelenskyy tí n kòlù ú. Vatican tako àwọn ikòlù Zelenskyy tí ó ti bèrè tẹ̀lẹ̀, sùgbón isòtẹ̀ Putin ti esè kejilá tẹ̀lẹ̀ isẹgun rẹ̀ ní Raphia, ó sì sù wà ní ojò iwájú.

Ìjọ Ọ́tódòṣì ti Yukiréníà ti ní ibàṣepò pèlú ara ijọ ti Mòsíko nípa itàn. Lẹ́yìn ikòlù ọdún 2022, Ìjọ Ọ́tódòṣì ti Yukiréníà kéde àṣe-ara pípé ní oṣù Karùn-ún, 2022, sùgbón àwọn iwádíí ipínlẹ̀ Yukiréníà (DESS) ti jiyàn leraléra pé ó sì wà ní ibàṣepò kánóni àti òfin pèlú Mòsíko. Yukiréníà fowó sí òfin kan ní oṣù Kejo, 2024 (tí Zelenskyy fowó sí) tí n fòfin dè gbogbo ara èsin tí ó ní ibàṣepò pèlú Ìjọ Ọ́tódòṣì ti Ròṣià (“orílẹ̀-èdè alágbàṣe-ikòlù”). A ti pa láṣe fún Ìjọ Ọ́tódòṣì ti Yukiréníà láti gé gbogbo ibàṣepò rẹ̀ kúrò pátápátá, bí kò ṣe bèè yòò dojú kọ itúká tí ilé-ẹjọ̀ bá pàṣe sí Metropolis Kyiv rẹ̀. Gégé bí ipari ọdún 2025 àti ibèrè ọdún 2026, àwọn ikòlù àwá rí ṣi n bá a lo, pèlú àwọn iyípadà parish sí Ìjọ Ọ́tódòṣì ti Yukiréníà (ó lé ní 1,300 láti ọdún 2022), àwọn ẹjọ̀ ilé-ẹjọ̀, àti àwọn amòye UN tí n kilò nípa àwọn àníyàn tó kan òmìnira èsin ní ti Ìjọ Ọ́tódòṣì ti Yukiréníà.

Vatican ti tako-tábó tako itakò sí itúká nípasè agbára kankan ti Ìjọ Ọ́tódòṣì ti Ukraine. Russia àti Putin ṣáfihàn èyí gégé bí inúnibini gbangba sí Ọ́tódòṣì tó wà ní ibámu pèlú àṣe ijọ, wón sì ti sọ ààbò àwọn “àwọn sòṣì Ọ́tódòṣì ti Ròṣià” di ohun tí wón n béèrè ní kedere nínú ifòròwérò àlàáfíà èyíkéyí. Ìpolongo itanrànṣe ti Ròṣià máa n so Ìjọ Ọ́tódòṣì ti Ukraine àti àwọn ikòlù ipínlẹ̀ Ukraine sí i mó “Nazism” nígbà gbogbo, gégé bí apá kan nínú àlàyé idáláí-Nazi wón.

Pútín yòò fi igbéraga “wọ inú ténpili” kí ó sì sọ pé gbogbo àṣe ẹ̀mí ló rí Ọ́tódòṣì ti Ukiréini jẹ̀ tirẹ̀ pátápátá, nínú isapá láti tún fi gbogbo ètò ijọ Ukiréini sí abẹ̀ Mòskò lẹ̀kansi, ní fifẹ̀ kí a mò ọ̀n gégé bí olórí ẹ̀mí tòótó tí ó ní ẹ̀tò ló rí ayé Ọ́tódòṣì ti Ròṣià.

Èyí ni àfihàn ibámu gangan pèlú Ptolemy tí n wọ Ibi Mímó Jùlọ, nígbà tí Ussiah sì jẹ̀ Zelenskyy tí n wá sun tūrà rí. Isòtẹ̀ Ptolemy wà ní Ibi Mímó Jùlọ, sùgbón ti Ussiah wà ní ibi mímó. Ọba gúúsù kan, tí isẹgun “ààlà-ipín” ti mú kó gbéraga, tí ó fi parí agbára aṣojú ti Násìsì, lẹ́yìn nàà sì gbé igbésè kojá sínú ibi tí ó jẹ̀ tí agbègbè èsin nikan. Nígbà nàà ni itẹ̀riba àiròtẹ̀lẹ̀ láti ọwọ̀ ipèsè Ọlórùn yòò dé, Putin yòò sì pòórà kúrò ló rí pápá isẹ̀lẹ̀ (gégé bí Ptolemy IV ti kú ní 204 BC). Lẹ́yìn ààyè ọ̀fọ̀ agbára ti “ipele àwọn aròpò aláílẹ̀ra,” ọba àrìwá yòò padà wá pèlú agbára tí ó pọ̀ sí i, yòò sì borí nínú ogun Panium òde-òní nínú esè 15.

Mẹ̀dógún àti Méjì

Ọdún mètálá-dín-lógún farahàn lẹ̀mẹ̀ta nínú itàn níbi tí àwọn ogun Raphia àti Panium ti darapò mó ara wón, ilà ló rí ilà. Ọdún mètálá-dín-lógún láti ilànà Milan, níbi tí a ti mú àwọn itẹ̀ ilà-oòrùn àti iwò-oòrùn ti ijọba nàà wá pọ̀ nípasè igbéyàwó, tí di àsìkò tí a pín ijọba nàà, tí a sì kọ̀ ó silẹ̀ ní ọdún 330. Ọdún mètálá-dín-lógún tí ó jẹ̀ ààmì-ọ̀nà ibèrè àti òpin ni fún àwọn àkókò asòtẹ̀lẹ̀ méjì miíràn tí ó ní ibàṣepò. Bèrè pèlú Nero ní ọdún 64, a samisi àkókò inúnibini kan tí ó parí nínú itàn Constantine Nlá. Iyípadà láti àkókò inúnibini Nero sí ifowówópò tí Constantine dúró fún un, n fi iyípadà láti inú ijọ Smyrna sí inú ijọ Pergamos hàn. 313 àti ilànà Milan n tọka sí òpin ijọ Smyrna, àti òpin àkókò ọdún mètálá-dín-lógún nàà ni ọdún 330, èyí tí ó jẹ̀ imúṣe asòtẹ̀lẹ̀ oḡóta lé ní ọ̀dúnrún mẹ̀ta ti Danieli 11:24.

Yòò sì wólé ní àlàáfíà, àní sí àwọn ibi tí ó lóra jùlọ nínú agbègbè nàà; yòò sì ẹ̀ ohun tí àwọn baba rẹ̀ kò ẹ̀, tàbí àwọn baba àwọn baba rẹ̀; yòò sì tú ikógún, àti ohun ije, àti orò káákiri láàárín wọn: ẹ̀ẹ̀ ni yòò gbèrò èrò rẹ̀ sí àwọn ibi agbára olódi, àní fún igbà díẹ̀. Danieli 11:24.

Odún mètàdínlógún láti odún 313 àti àṣẹ Milan, bèrẹ̀ pẹ̀lú imúṣẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ kan, ó sì parí ní imúṣẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ mìíràn. Imúṣẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ àkókó tí ó fi àmì ibèrẹ̀ hàn, n tọ̀ka sí iyípadà láti ijo Smyrna sí ijo Pergamos, àti àṣotẹ̀lẹ̀ tí ó fi àmì òpin odún mètàdínlógún wònyẹn hàn, n tọ̀ka sí pínpin Romu sí Romu ilà-oòrùn àti Romu iwọ̀-oòrùn. A fi itàn àṣotẹ̀lẹ̀ mọ̀ odún mètàdínlógún nàà, kí í ẹ̀ nípasẹ̀ ikéde pátó kankan ti odún mètàdínlógún. Áfà pínpin ijo kejì kúrò ní ijo kẹta bá pínpin ijoba nàà sí ilà-oòrùn àti iwọ̀-oòrùn mu nígbà imúṣẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ àkókó odún 360. Àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ méjèjì wònyí fi àkókó odún mètàdínlógún múlẹ̀, a sì nílò láti fi wọn múlẹ̀ gégé bí àkókó àṣotẹ̀lẹ̀ tòótó lóri ẹ̀rì méjì tàbí mẹta; bí ó bá jẹ̀ pé mètàdínlógún jẹ̀ àmì àṣotẹ̀lẹ̀ tó bófin mu.

Àwọn ẹ̀lẹ̀rìi wònyẹn wà nínú àkókó odún 250 mìíràn tí ó bèrẹ̀ ní 457 ẹ̀sájú Kristi. Ní ojọ̀ nàà ni àṣotẹ̀lẹ̀ odún 2,300 ti Dániẹ̀li 8:14 bèrẹ̀. 457 ẹ̀sájú Kristi jẹ̀ ibi ibèrẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀, àti àmì ọ̀nà àṣotẹ̀lẹ̀ tí a ti fi idí rẹ̀ múlẹ̀. Ifàgbà síwájú odún 250 sí ojọ̀ iwájú mú ọ̀ dé 207 ẹ̀sájú Kristi, ẹ̀yí tí í ẹ̀ itàn tó wà láàárín ogun Ráfia àti Páníómù. Ogun Ráfia àti Páníómù kò lẹ̀ yà kúrò lóṣòṣò, nítorí pé Ántiókùsi Nlá ló kópa nínú wọn méjèjì. Láti ogun Ráfia ní 217 ẹ̀sájú Kristi títi dé ogun Páníómù ní 200 ẹ̀sájú Kristi jẹ̀ odún mètálá-dín-lógún. Àṣotẹ̀lẹ̀ odún 2,300 nàà fi iyípadà isàkóso àkókó ipèsè hàn ní ibèrẹ̀ rẹ̀, nígbà tí àṣẹ̀ kẹta mú ijoba ara ilẹ̀ Júda padà bọ̀ sípò, àti ní iparí rẹ̀ pẹ̀lú, iyípadà isàkóso àkókó ipèsè wáyé nígbà tí Kristi kúrò ní ibi mímọ̀ wọ̀ inú Ibi Mímọ̀ Jùlọ̀. 207 ẹ̀sájú Kristi dúró fún iyípadà isàkóso àkókó ipèsè láti inú ijoba Ijibiti lóri Júdià sí isàkóso àkókó ipèsè Sélúsídi lóri ilẹ̀ olá nàà. Isàkóso àkókó ipèsè idarí Sélúsídi lóri ilẹ̀ olá nàà mú isòtẹ̀ àwọn Mákábi díde ní 167 ẹ̀sájú Kristi.

Àkókó Nero ti odún 250 parí pẹ̀lú itàn Constantine NLA, àti odún 250 tí ó parí láàárín ogun méjèjì nàà ni itàn Antiochus NLA. Ní ogun Raphia, Ptolemy IV ẹ̀gun Antiochus NLA, Ptolemy sí jọba fún odún mètálá-dín-lógbọ̀n. Àwọn àkókó odún 250 méjèjì ní àkókó pátó kan ti odún mètálá-dín-lógbọ̀n. Wọn parí méjèjì nínú itàn alákoòso kan tí a mọ̀ sí NLA. Àwọn àkókó odún 250 méjèjì bèrẹ̀ ní àmì-ọ̀nà wòlìi tí a ti fi múlẹ̀, wọn sì parí méjèjì ní àmì-ọ̀nà wòlìi tí a ti fi múlẹ̀.

Orilẹ̀-èdè Amériká bèrẹ̀ ní ojọ̀ kerin, osù Keje, odún 1776, àti léyìn odún 250 ó mú ọ̀ dé ojọ̀ kerin, osù Keje, odún 2026, nígbà tí Donald Trump, ẹ̀ni tí a mọ̀ sí ẹ̀ni tí n wà láti sọ Amériká di “nlá,” yòò ẹ̀ ayeyẹ̀ odún 250 wònyẹn. 2026, gégé bí odún 250 láti 457 BC, parí ní àárín itàn àwọn ogun Raphia àti Panium ti ọ̀de-òní, tí a mọ̀ sí Ogun Ukrainian àti Ogun Agbáyé Kẹta. Ijoba ọ̀ba guúsù kan, àkókó ọ̀fin ojọ̀ Àikú àkókó, àti àkókó láti ogun Raphia sí Panium, pèsè àkókó mẹta ti odún mètálá-dín-lógún tí gbogbo wọn ní isopọ̀ pẹ̀lú itàn àṣotẹ̀lẹ̀ kan nàà. Àwọn àkókó mẹta ti odún 250, gbogbo wọn dé papọ̀ nínú àwọn itàn àṣotẹ̀lẹ̀ kan nàà. Àwọn àkókó mẹta ti odún 250 nàà fi idí ilà mẹta ti ọ̀títọ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ múlẹ̀, pẹ̀lú itàn tí ó ní ibáṣepọ̀ pẹ̀lú Donald Trump, ẹ̀ni tí a ẹ̀sáfihàn gégé bí Constantine the Great tàbí Antiochus the Great.

Àwọn ilà mẹta ti odún 250 n pèsè àpẹjúwe mẹta ọ̀tọ̀tọ̀, sùgbọ̀n tí wọn n bá ara wọn mu, nípa àwọn ojọ̀ ikẹyìn. Ilà Nero n tọ̀ka sí itàn odún mètàdínlógún ti idàpòmọ̀ra, ẹ̀yí tí ó sọ ní pípé nípa àwọn àbùdá àṣotẹ̀lẹ̀ ti idásilẹ̀ àwòrán ẹ̀ranko nàà.

“Olúwa ti fi hàn mí ní kedere pé àwòrán ẹranko náà yòò dá sílẹ̀ kí àkókò idánwò tó parí; nítorí pé yòò jẹ́ idánwò nílá fún àwọn èniyàn Olórún, nípasẹ̀ èyí tí a ó fi pinnu ayanmọ̀ wọn títí ayérayé. Ipò yín jẹ́ àkójopọ̀ àiníbámu tó dàrú dé bẹ̀ẹ̀ tí kí í ẹ̀se púpọ̀ ní a ó tàn jẹ́.”

“Nínú Ifihàn 13 ni a ti gbé kókó-oro yí kalẹ̀ ní kedere; [Ifihàn 13:11–17, ni a tọ́ka sí].”

“Èyí ni idánwò tí àwọn èniyàn Olórún gbòdò ní kí a tó fi èdidì dì wọn. Gbogbo àwọn tí ó fi igbòrán wọn sí Olórún hàn nípa pípa òfin Rẹ̀ mó, tí wọn sì kọ̀ láti gba ojọ̀ isinmi èké kan, yòò dúró lábẹ̀ àsíá Olúwa Olórún Jèhófà, wọn yòò sì gba èdidì Olórún aláàyè. Sùgbọ̀n àwọn tí ó fi òtító tí ó ti òrun wá sílẹ̀, tí wọn sì gba ojọ̀ isinmi Sunday, wọn yòò gba àmì ẹranko náà.”
Manuscript Releases, volume 15, 15.

Àwòrán ẹranko náà ni iṣòkan ijọ̀ àti ijọba, pèlú pé ijọ̀ ni ó n sàkóso ibásepò náà. Ifaramọ̀ra Constantine nínú igbìyànjú rẹ̀ láti mú ẹ̀sin àbáláyé papọ̀ mó ẹ̀sin Kristeni ni àpẹ̀rẹ̀ àkànṣe ti ifaramọ̀ra àwọn ojọ̀ ikẹyin.

“Nínú àwọn isisẹ̀ tí n lẹ̀ lẹ̀wọ̀wọ̀ ní Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà láti rí itilẹyin ijọba gbà fún àwọn ilé-ìṣẹ̀ àti àwọn àṣà ijọ̀, àwọn Púròtẹ́sítàntì n tẹ̀ lé ipasẹ̀ àwọn omọ ẹ̀sin Pópù. Rára o, ju bẹ̀ẹ̀ lọ, wọn n sí ilẹ̀kùn sílẹ̀ fún ipò Pápá láti tún gba àṣẹ̀ agbàpadà tí ó ti pàdánù ní Ilẹ̀ Àtíjọ̀ padà nínú Amẹ́ríkà ti Púròtẹ́sítàntì. Àti pé ohun tí ó n fi itumọ̀ tí ó jinlẹ̀ sí i fún isisẹ̀ yí ni òtító náà pé ohun pàtàkì tí a n lépa ni fifi isọ̀ ojọ̀ Àikú múlẹ̀—àṣà kan tí ó ti inú Róòmù wá, tí Róòmù sì n pe gẹ́gẹ̀ bí àmì àṣẹ̀ tirẹ̀. Èmí ipò Pápá ni—èmí ifaramọ̀ sí àwọn àṣà ayé, ibòwò fún àwọn àṣà àtọ̀wọ̀dọ̀wọ̀ èniyàn ju àwọn òfin Olórún lọ—ni ó n wọ̀ inú àwọn ijọ̀ Púròtẹ́sítàntì káàkiri, tí ó sì n darí wọn lọ láti ẹ̀se isẹ̀ kan náà ti gbígbé ojọ̀ Àikú ga tí ipò Pápá ti ẹ̀se sáájú wọn.

“Bí olùkà bá fẹ̀ lóye àwọn agbára tí a oò ló nínú ijà tí ó n bọ̀ ní kíákíá, kò ní ẹ̀se ju kí ó tọ́pasẹ̀ àkòsilẹ̀ àwọn ọ̀nà tí Róòmù ló fún ète kan náà ní àwọn igbà tí ó ti kojá. Bí ó bá fẹ̀ mọ̀ bí àwọn omọ ẹ̀sin Pápá àti àwọn Púròtẹ́sítàntì tí wọn bá darapọ̀ yòò ẹ̀se bá àwọn tí n kọ̀ àwọn ẹ̀kọ̀ igbàgbọ̀ wọn ló, ẹ̀ jẹ́ kí ó wo ẹ̀mí tí Róòmù fi hàn sí ojọ̀ Isinmi àti sí àwọn oludábòbò rẹ̀.

“Àwọn àṣẹ̀ ọ̀ba, àwọn igbimọ̀ àpapọ̀, àti àwọn òfin ijọ̀ tí agbára ayé n gbé lẹyin ni àwọn igbésẹ̀ tí ajoyún kẹ̀fẹ̀rì náà fi dé ipò olá rẹ̀ nínú ayé Kristeni. Igbésẹ̀ àkókó ní gbangba tí ó fi mú isètójú ojọ̀ Àikú lélé ni òfin tí Constantine ẹ̀. (A.D. 321) Àṣẹ̀ yí bẹ̀èrè pé kí àwọn olùgbé ilú sinmi ní ‘ojọ̀ oòrùn olólá náà,’ sùgbọ̀n ó yònda fún àwọn ará igbèríko láti máa bá isẹ̀ agbè wọn lọ. Bí ó tilẹ̀ jẹ́ pé ní ti gidi òfin kẹ̀fẹ̀rì ni, ọ̀ba náà fi ipa mú un sísẹ̀ lẹyin igbà tí ó ti gba ẹ̀sin Kristeni ní orúkọ lásán.” The Great Controversy, 574.

Ìlọ̀síwájú ifowókàn-tán tí ó yorí sí, tí yòò sì tún yorí sí òfin Ojọ̀-Àikú ni a sàpẹ̀rẹ̀ pèlú àkókò ọ̀dún mètálá-dín-lógún láti 313 sí 330, pèlú òfin Ojọ̀-Àikú àkókó ti ọ̀dún 321 gẹ́gẹ̀ bí àárín itàn náà. Ní ibèrẹ̀ ni igbéyàwó láàárín ilà-oòrùn àti iwọ̀-oòrùn wà, ní òpin sì ni ikòsilẹ̀ ilà-oòrùn àti iwọ̀-oòrùn wà. Òfin Ojọ̀-Àikú àkókó ni àmì ọ̀nà àárín tí n sọ̀jú isòtẹ̀, gẹ́gẹ̀ bí lẹ̀tà kẹ̀tálá nínú álifábẹ̀tì Héberù, nígbà tí lẹ̀tà àkókó bá sáájú rẹ̀, tí lẹ̀tà kejilélógún àti èyí tí ó kẹyin nínú álifábẹ̀tì sì tẹ̀lé e, ẹ̀se dá ọ̀rọ̀ Héberù náà “òtító” sílẹ̀. Igbéyàwó ní ibèrẹ̀ àti ikòsilẹ̀ ní òpin n fí lẹ̀tà alfa hàn ní ibámu pèlú lẹ̀tà omega. Àkókò ọ̀dún igba-dín-lógbọ̀n tí ó bẹ̀rẹ̀ pèlú Nero ní ifowósi Kristi, ó sì n sòrò nípa kókó-oro òtító isinsin yí ní àwọn ojọ̀ ikẹyin.

Àkókò ọdún 250 tí ó bèrè ní 457 BC n tẹnumọ ọgbọn isàkóso orilẹ̀-èdè tí Antiochus the Great dúró fún bí ó ẹ wà láàrín àkókò ọdún mètálá-dín-lógún láti Raphia dé Panium. A lóye rẹ gégé bí ọgbọn isàkóso orilẹ̀-èdè, nítorí ní 457 BC ni àsoṭelẹ ọdún 2,300 nàà ti bèrè. Ọdún 2,300 nàà ni ilà inú ti àsoṭelẹ tí n sọ nípa isẹ iràpadà Ọlórun, èyí tí ó bá àmì isẹ ijo mu. Kì í ẹ bí àkókò ọdún 250 tí ó bèrè pẹ̀lú Nero, àkókò tí ó bèrè ní 457 BC n tọka sí ipa ọ̀ṣẹ̀lú ààrẹ Amẹ́ríkà ikeyin tí ó n wá láti mú Amẹ́ríkà, lẹyin nàà ayé, di ílá, bí ó ẹ n gbé èrò Kátólíki aṣiṣe nàà lárugẹ nípa àkókò wúrà ti egbèrún ọdún aláfià.

Ọdún méjìdínlógójì [250] ti Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà, ẹni tí í ẹ ẹranko ilẹ̀ ti Ifihàn orí ketàlá, n fi iparí ijoba kẹfà ti àsoṭelẹ̀ Bíbẹ̀lì hàn, èyí tí ó parí níbi tí ó ti bèrè, láàrín ogun. Àwọn olùṣẹgun nínú itàn ni wón n pinnu àkọ̀ṣilẹ̀ itàn tí a pa mó. Àwọn Démókíràtì tí dragoni àwọn alágbáyé n fún ní agbára, n wo irúkèrúdò tí ó wà lówólówó yìi gégé bí iyípadà, àti àwọn Rípòblíkàni tí gbogbo ọ̀ràn wón jẹ ọ̀rọ̀ lásán tí kò sí isẹ, n wo itàn isinsinyí yìi gégé bí ogun abẹ̀lé. Àwọn Démókíràtì jẹ aṣojú dragoni ti àsoṭelẹ̀ Bíbẹ̀lì, àti àwọn Rípòblíkàni ni a Ẹ̀pẹ̀rẹ̀ gégé bí àwọn Pùròtẹ́sitàntì apẹ̀yindà, tàbí nínú ọ̀rọ̀ Johanu nínú Ifihàn orí kẹ̀rindínlógún, wón ni wòlìi èké. Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà bèrè nínú ogun iyípadà, ó sì parí pẹ̀lú ogun iyípadà. Egbé ọ̀ṣẹ̀lú Rípòblíkàni bèrè nínú ogun abẹ̀lé, wón sì parí nínú ogun abẹ̀lé. Àwọn Rípòblíkàni rí ogun abẹ̀lé nàà tí àwọn Démókíràtì n pè ní iyípadà.

Tiròm̀pì, gégé bí ààrẹ̀ Republikani ikeyin, ní àwọn ànìmọ̀ àsoṭelẹ̀ ti ààrẹ̀ Republikani àkókò, ẹni tí ó farahàn nínú itàn ọ̀de Ogun Abẹ̀lé. Ogun Abẹ̀lé ọ̀de ti Líńkọ̀nù tún jẹ itàn inú àsoṭelẹ̀ Aisaya orí keje, ẹ̀sẹ̀ kejo, tí ó parí ní ọdún 1863, gan-an ọdún nàà tí Ìkẹde Itúsílẹ̀ jáde. Ìyàtò láàárín àwọn egbé méjèjì jẹ ilàna àsoṭelẹ̀ àkókò àti ipilẹ̀. Ó bèrè pẹ̀lú Kaini àti Ébẹ̀lì, ẹni tí ní àkókò Kristi àwọn Sadusi àti àwọn Farisi sojú fún, gégé bí egbé méjì ti Kaini tí yòò pa Ábẹ̀lì kan.

Àwọn Farisi àti àwọn Sadusi dúró fún àwọn tí wón fara mó agbelebu Mèsáyà wón, fún àwọn idí tí ó yàtò, sùgbón ifòkànsin kan nàà ni—gégé bẹ̀. Àwọn Farisi jẹwọ̀ pé àwọn n gbé ọ̀fin ró, sùgbón wón kò ẹ bẹ̀, gégé bí àwọn Republican. Àwọn Farisi jẹwọ̀ pé àwọn n gbé Ọ̀fin àtòrunwá ipilẹ̀sẹ̀ ró, sùgbón wón tùmọ̀ ọ̀fin nàà gégé bí ọgbọn ifòyà-ẹni-kúrò-nínú òtítọ̀ tiwón. Ọ̀fin àkókò fún àwọn Farisi ni Àṣẹ̀ Orilẹ̀-èdè fún àwọn Republican, iye gan-an ni Àṣẹ̀ Orilẹ̀-èdè tí wón sọ pé àwọn n ẹ̀tílẹ̀yìn fún, sùgbón tí wón kò ẹ. Àwọn Sadusi kọ agbára Ọlórun sílẹ̀, àti bí ó tilẹ̀ jẹ pé wón jẹ ẹka kékeré ju àwọn Farisi lọ, àwọn Sadusi ni wón n Ẹ̀kọ̀sọ̀ ààyè ẹ̀sìn àti ti ọ̀ṣẹ̀lú ní Jùdià ní àkókò Kristi. Àwọn Democrat jẹ ẹka kékeré ju àwọn Republican lọ, wón kéré tó bẹ̀ tí wón fi ní láti jibiti láti lè dúró ní agbára, sùgbón wón dúró ní agbára nítòótọ̀, nítorí àwọn alátaṁkò wón tí wón jẹwọ̀ pé àwọn n gbé idájọ̀ ọ̀dodo dọgba fún gbogbo èniyàn ró, kò ẹ nńkan kan láti fi mú àwọn ilàna ọ̀fin tí wón jẹwọ̀ pé àwọn n gbé ró Ẹ̀sẹ̀.

Kò sí ohun tuntun lábẹ̀ oòrùn, àwọn egbé ọ̀ṣẹ̀lú méjì ní Orilẹ̀-èdè Amẹ́ríkà sì jẹ apá kan nínú àwòrán àsoṭelẹ̀ gégé bí àwọn Farisi àti Sadusi ti rí. Dájúdájú, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àfiwéra miiran wà lóri ilà àsoṭelẹ̀ yìi, sùgbón nígbà tí o bá rí ibáṣepọ̀ àsoṭelẹ̀ ti agbára aláimímọ̀ méjèjì nàà, tí bí ó tilẹ̀ jẹ pé wón jẹ ọ̀tá ara wón, wón di ọ̀kan lòdì sí iwà mímọ̀, nígbà nàà ni o ó sì rí Ptolemy àti Ussiah ní imọ̀lẹ̀ tí ó ye. Àwọn ọ̀ba gúúsù méjèjì gbìyànjú láti rú ẹ̀bọ̀ ní tẹ̀npilì kan nàà, sùgbón Ptolemy, láti Ejibiti, dúró fún agbára dragoni kan—àwọn Democrat. Ussiah, gégé bí ọ̀ba Judea, ni aṣájú ilẹ̀ ológo nàà, ẹni tí í ẹ Pùròtẹ́sitàntì tí ó ti ẹ̀tẹ̀ kúrò nínú òtítọ̀, tàbí wòlìi èké—àwọn Republican.

Ìbàṣepò tí ó wà lááárín dragoni àti wòlù èké ni a ṣe àfihàn rẹ̀ ní ọ̀nà àtẹ̀nudẹ̀rùn ní Òkè Kármeli. Ní orí òkè nàà, Áhábù ʒojú fún dragoni, àwọn wòlù Báálì àti Áʒítáróti ti Jésébèlì sì ʒojú fún àwọn wòlù èké tí wọn dúró lòdì sí Èlìjà. Eranko nàà, èyí tí í ṣe Jésébèlì, ʒì wà léyìn iṣẹ̀lẹ̀ ní Samaría. Dragoni tí ó darapò mọ̀ wòlù èké ni a tún ʒáfihàn rẹ̀ nípasẹ̀ iṣòkan Romu keferi àti àwọn Júù níbi àgbélébùú, gégé bí yóò ṣe jẹ̀ iṣòkan àwọn Democrat àti àwọn Republican ní òfin Ojọ-Àikú. Àwọn èròjà agbára tí ó darapò ni àwọn Democrat àti àwọn Republican dúró fún nínú iwo Republican ti eranko ilẹ̀. Àwọn agbára oṣèlú àìmọ̀ méjèjèjì wònyí ni Kéèni ʒojú fún, ilà Ábèlì nàà sì ní pínpin méjì pèlú.

Ìlà Ábèlì, èyí tí ní ìbàṣepò pèlú ilà òde Kéèni jẹ̀ ilà inú, ni a sì fi aʒojú rẹ̀ hàn nínú èka wúndiá méjì. Ìlòsìwájú iwo Pùròtèsítàntì ti eranko ayé, èyí tí ó jẹ̀ Orilẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà, ni a fi aʒojú rẹ̀ hàn nípasẹ̀ owoowo iwènumọ̀ èsìn tí ó bèrè pèlú ijọ Sárdìsì ní oḍún 1798, nígbà tí Orilẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà di ijọba kẹfà nínú àṣòtẹ̀lẹ̀ Bíbèlì. Sárdìsì jẹ̀ ijọ kan tí ó ní orúkọ tí n sọ pé ó wà láàyè, ʒùgbón ó ti kú. Ní oḍún 1798, àwọn èka Pùròtèsítàntì tí wọn ti yà kúrò nínú ijọ pòòpù ti bèrè sí í padà sí Róòmù. Ní Ántíókì ni a kókó pe àwọn Kristeni ní Kristeni.

“Ní Ántíókì ni a kókó pe àwọn omo-eyin ní Kristeni. A fi orúkọ nàà fún wọn nítorí pé Kristi ni kókó-orọ̀ iwàásù wọn, èkọ̀ wọn, àti ijíròrò wọn. Ní igbà gbogbo ni wọn n tún àwọn iṣẹ̀lẹ̀ tí ó ṣẹ̀lẹ̀ ní ojọ̀ iṣe-íránṣe Rẹ̀ lórí ayé sọ, nígbà tí a fi iwàláàyè ara Rẹ̀ bù kún àwọn omo-eyin Rẹ̀. Láirẹ̀wẹ̀sì ni wọn máa n gbé èkọ̀ Rẹ̀ àti àwọn iṣe iyanu imularada Rẹ̀ kalẹ̀ lórí oḵàn. Pèlú ètè tí n mi àti ojú tí ó kún fún omijé ni wọn ti n sọrọ̀ nípa irora Rẹ̀ nínú ogbà, itanranjé tí a fi hàn sí i, idájọ̀ Rẹ̀, àti pípa Rẹ̀, ifaradà àti irẹ̀lẹ̀ tí ó fi fara da ègàn àti iyà tí àwọn oṭa Rẹ̀ fi lé e lórí, àti àánú tí ó dàbí ti Olorun tí ó fi gbádúrà fún àwọn tí n ṣe inúnibini sí i. Àjínḍe àti igòkè Rẹ̀ sókè oṣun, àti iṣe Rẹ̀ ní oṣun gégé bí Alárinà fún èniyàn tí ó ʒubú, jẹ̀ àwọn kókó-orọ̀ tí inú wọn dùn láti máa ronú lé lórí. Ó yẹ̀ dáadàa kí àwọn aláigbòràn pe wọn ní Kristeni, nítorí pé wọn n wàásù Kristi, wọn sì n fi ipa Rẹ̀ gbádúrà sí Olorun.”

“Olorun ni ó fún wọn ní orúkọ Kristeni. Orúkọ oṣa ni èyí, tí a fi fún gbogbo àwọn tí wọn bá so ara wọn mọ̀ Kristi. Nípa orúkọ yí ni Jakọbu kọ̀ léyìn nàà pé, ‘Ṣé àwọn olorọ̀ kì í ṣe inúnibini sí yín, tí wọn sì n fà yín wá síwájú itẹ̀ idájọ̀ bí? Ṣé kì í ṣe àwọn ni wọn n sọrọ̀-òdì sí orúkọ rere nàà, èyí tí a fi n pè yín?’ James 2:6, 7. Pétérù sì kẹ̀de pé, ‘Bí ẹnìkẹ̀ni bá jiyà gégé bí Kristeni, má ṣe jẹ̀ kí ojú ti i; ʒùgbón kí ó yin Olorun lógo nítorí èyí.’ ‘Bí a bá n gan yín nítorí orúkọ Kristi, aláyo ni yín; nítorí Èmí ogo àti ti Olorun n bà lé yín.’ 1 Peter 4:16, 14.” Acts of the Apostles, 157.

A fún ijọ̀ Éfèsù ní orúkọ Kristeni, èyí tí ó yorí sí ijọ̀ Smírínà tí a ṣe inúnibini sí, èyí tí a sì tẹ̀lẹ̀ pèlú ijọ̀ ifaradapọ̀ nínú itàn Pẹ̀gámòsì. Nígbà tí ipò pòòpù gba itẹ̀, iyapa kan fi ijọ̀ tòótọ̀ Olorun hàn gégé bí ijọ̀ nínú aginjù. Ijọ̀ Róòmù ni Tiatírà. Ní oṣin aginjù oḍún egbẹ̀rún kan, igba oḍún mẹfà lé oḵota, ijọ̀ Pùròtèsítàntì dide, àti láti igbà nàà lo síwájú ni a fi iwo Pùròtèsítàntì hàn nípasẹ̀ àtòjọ̀ àtòrunwá ti àwọn àdánwò àti iwènumọ̀.

Èsìn Pùròtèsítàntì bèrè nígbà tí Martin Luther kan àwọn àròyè rẹ̀ méeèdògbòn [95 theses] mọ̀ ilẹ̀kùn ní oḍún 1517, àti “23” oḍún léyìn nàà, ní 1540, egbé àwọn Jesuit bèrè. Ní oḍún 2013, ifihàn kerindínlògòrin [95th] àti ikeyin ti Àwọn Tábilì Habakkuk ni a kan mọ̀ ilẹ̀kùn, àti ní March 13, 2013, a fi pòòpù Jesuit àkókó sí ipò. Martin Luther ni a lé kúrò nínú ijọ̀ ní inú itàn kan nàà gan-an

ṣẹ̀n ní ọ̀wọ̀ pòòpù Leo. Ẹ̀ wò ó ná...

Ní ọ̀dún 1798 ijọ̀ Sádìsì sọ̀ pé ọ̀n di orúkọ̀ “Pùròtèsítàntì” mú, sùgbón nípa yíyípadà padà sí Róòmù, wón ti bèrè sí í kùnà láti gbéga orúkọ̀ wón. Nígbà tí Adventismu Millerite gba ògùsò Pùròtèsítàntì ní 1844, wón dúró gégé bí íbáwí sí Jeroboamu, ọ̀ba àkókó Ísírẹ̀lì, orílẹ̀-èdè kan tí ó jẹ̀ alájobímọ̀ èjẹ̀ pẹ̀lú èyà tí n bẹ̀ ní Jùdà, níbi tí Ọ̀lórùn ti fi tẹ̀npilì Rẹ̀ sí. Jeroboamu gbé ohun èké kan kalẹ̀, tí ó dá lóri èsìn tí n sojú igbèkùn igbàani orílẹ̀-èdè rẹ̀. Ó tún sàtúnṣe iṣòtẹ̀ ipilẹ̀ Aaroni ṣe, ti gbígbe àwòrán eranko kan kalẹ̀ pẹ̀lú gbogbo itumọ̀ àsòtẹ̀lẹ̀ tí ó bá itàn náà rin. Sùgbón ní iṣẹ̀ iyasòtẹ̀ rẹ̀, Adventismu Millerite bá a wí fún àifẹ̀ rẹ̀ láti máa bá a lọ ní didarí ijọ̀sìn tòótọ̀ sí ibi mímọ̀, níbi tí Ọ̀lórùn n gbé. Jeroboamu fẹ̀ kí àkíyèsì ijọ̀sìn wà ní Bètẹ̀lì àti Dáni, èyí tí n sojú àwọn láti Sádìsì ní 1844 tí wón kọ̀ láti tẹ̀lẹ̀ Kristi sínú Ibi Mímọ̀ Jùlọ̀.

Adifẹ̀ntìsi Millerite yàn láti padà sí èsìn ti Romu, ó sì gbé àwọn àriyànjiyàn èkọ̀-ìmọ̀lára gan-an ti àwọn tí a ṣẹ̀ṣẹ̀ fi hàn pé wón jẹ̀ wòlìi èké nípasẹ̀ ikòsílẹ̀ wón sí ihinrere Miller kalẹ̀; gégé bí àwọn olùkóni èkọ̀-ìmọ̀lára wón, kí wón lè fi dá ikòsílẹ̀ wón sí ifransẹ̀ àsòtẹ̀lẹ̀ ti àwọn àkókò méje láre. Adifẹ̀ntìsi Millerite, gégé bí wòlìi aláigbòràn náà, yàn ọ̀nà tiwón, dípò kí wón tẹ̀lẹ̀ itòsónà Ọ̀lórùn. Ọ̀nà tí àwọn aṣiwèrè máa n yàn nínú gbogbo àwọn idánwò àti iwènumọ̀ ti àwọn wúndiá ọ̀lọgbón àti aṣiwèrè láti igbà Àtúnṣe Píròtèsítàntì lọ nínú itàn àsòtẹ̀lẹ̀ ni ọ̀nà tí n padà sí ijọ̀sìn ilẹ̀ tí a ti gbà ó là kúrò nínú rẹ̀, àti gégé bí wón ti máa n sọ̀ pé, “gbogbo ọ̀nà ló n lọ sí Romu.” Gbogbo ọ̀nà àfi àwọn ọ̀nà àtijọ̀ ti Jeremiah.

Ìtúnṣe Ijọ̀ Pùròtèsítàntì ni a ti ṣe àpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nípasẹ̀ ipadà Mósè sí Ejibiti kí ó lè darí àwọn èniyàn Ọ̀lórùn wọ̀ Ilẹ̀ Ilẹ̀rí. Lẹ́yìn tí wón jáde kúrò ní ilẹ̀ igbèkùn, ète Ọ̀lórùn ni láti fi òfin Rẹ̀ fún àwọn èniyàn àyànfẹ̀ Rẹ̀. Nínú ilà Mósè àti ti Ìtúnṣe Pùròtèsítàntì, iṣòtẹ̀ farahàn lésèkèsè lẹ́yìn idásílẹ̀ náà. Ọ̀lórùn dán Sádìsì wò, àwọn èniyàn kan tí wón sọ̀ pé wón ní orúkọ̀ aláàyè, sùgbón tí wón ti kú ní àkókò iranṣẹ̀ William Miller. Iwènumọ̀jì kan ṣẹ̀lẹ̀ ní 1844; èyí àkókó ni iwènu ijọ̀ Sádìsì, tí wón ti sọ̀ pé àwọn jẹ̀ Pùròtèsítàntì, sùgbón a fi hàn pé wón ti kú; lẹ́yìn náà ni a tún wẹ̀ àwọn Mílléràitì nù ní ọ̀dún kan náà, gégé bí imúṣẹ̀ ọ̀we àwọn wúndiá mẹ̀wàà.

Àwọn Démòkíràtì àti àwọn Rípùblíkà n sojú fún èka ọ̀ṣẹ̀lú méjì tí wón jọ̀ dá iwo Rípùblíkà lóri eranko ayé inú Ifihàn orí ketàlá. Àwọn wúndiá ọ̀lọgbón àti aṣiwèrè jẹ̀ èka èsìn méjì tí wón jọ̀ dá iwo Pùròtèsítàntì lóri eranko ayé náà. Àwọn wúndiá ọ̀lọgbón ní orúkọ̀ àkókó tí a fún ní Ántíókù. Àwọn wúndiá ọ̀lọgbón jẹ̀ Kristeni, sùgbón wón tún jẹ̀ Filádélfià tí wón ní ilẹ̀rí láti gba orúkọ̀ kan.

Eni tí ó bá ṣẹ̀gun, èmi yóò fi í ṣe ọ̀pá nínú tẹ̀npilì Ọ̀lórùn mi, kí yóò sì tún jáde mọ̀: èmi yóò sì kọ̀ orúkọ̀ Ọ̀lórùn mi sí i lára, àti orúkọ̀ ilú Ọ̀lórùn mi, èyí tí í ṣe Jerusalemu tuntun, tí n sòkalẹ̀ wá láti ọ̀run ọ̀dọ̀ Ọ̀lórùn mi: èmi yóò sì kọ̀ orúkọ̀ tuntun mi sí i lára. Ifihan 3:12.

Igbà àkókó tí Ọ̀lórùn sọ̀ àwọn èniyàn Rẹ̀ ní Kristeni ni ní Ántíókì, àti itàn níbi tí iṣípò Láódíkèà ti egbèrún m̀erínlélógòrin àti egbèrún m̀eríndínlógòjì ti yí padà sí iṣípò Filádélfià ti egbèrún m̀erínlélógòrin àti egbèrún m̀eríndínlógòjì, náà pẹ̀lú ni itàn Ántíókùsì Nlá, èni tí a fi orúkọ̀ rẹ̀ pe ilú Ántíókì, àti èni tí a sojú fún ní ọ̀pin àkókò ọ̀dún igba márùn-únláàádọ̀ta láààrin àwọn ogun Ráfíà àti Páníómù.

A ó máa tèsíwájú nínú àwọn ǹnkan wònyí nínú àpilẹ̀kọ̀ tí ó kàn.